Број 28. У Новом Саду, у четвртак 7. фебруара 1908. Година XLIII.

„Застава“ излази сваки дан двапута, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 70 пот. а на три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Чавића Администрација „Заставе“ налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул, бр. 21

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. (Јутарњи лист.) ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Јотини ученици.

Опрости нам сени Јоте Грујића што те мртва потрвамо; опрости нам што ти ни у гробу не дамо мира. Али смо уверени, да ћеш нам опростити, кад ево отворено речемо, да си био и иначе бољи од твојих ученика. Пролистајте бројеве Јотиног „Српског“ или како га тада сви зваху „Турског Народа“ из седамдесетих година. Страховлада Мајтењијева комесаријата притиснула је била као тешка мора сваки српски покрет. Душа отпора био је тада Светозар Милетић. И њега је у сваком броју свога листа кољао Јота најружнијим погрдама, а прваке Милетићеве странке частио називима: Разбојници, провалници, лопови. Милетићеву „Заставу“ називао крвавом, самог Милетића пијаним Аврамом. Сравните Јотин „Турски Народ“ са уводним чланком „Srbobrana“ од 18. јануара о. г. Наћићете тамо ове цитате из „Турског Народа“: „Морално и материјално пропале изјелице“, „радикални воћков“, „марвија“, „марва на волов“, „биједница“, „бандитска глава“, „бестидница“. Тако пише лист, коме је главни уредник један бивши професор, који је имао да васпита српске учитеље! Тако пише лист, који се равиће сваком приликом, да се у његовом колу налази сва српска млађа интелигенција. Прави српски родољуби морали би управо очајавати, да је то ма из близа истина. На срећу то не стоји. Али из те бесомучне дреке оних око „Srbobrana“ и оних у „Srbobranu“ једно произлази са свом сигурношћу. Уредници његови, а кажу, да их после оставке Адама Прибићевића на чиновничкој служби, имаде управо једанаест на рани, боре се за опстанак Није то борба за народ, није то борба за отаџбину, борба је то за мекан лебац, борба је то за лак живот без труда и рада, борба је то за мандате. Зато је та борба узела тако страшне облике. Изгледа, да се господи уредницима и њиховом банкротираном фишкалу измиче тло испод ногу. Зато се ископава Јотин лексикон, зато се грди, пљује, клевета, на све стране вара, лаже и обмањује. У Загребу варају Хрвате, у Лици Србе и Хрвате, у Срему Србе, у Пешти Мађаре, а у Земуну Немце. У Загребу траже они, баш они „Srbobranovi“ самосталци преносе Франкопана и Зрињског у домовину. У Загребу се грувају у прса као великохрватске патријоте. У Пешти не знају српски, но само хрватски. У Срему се ките српском тробојницом и певају Милетићеву песму. — Они ученици Јоте Грујића, они ученици, гори од свог учитеља, који данас врше исту службу као и он. Он је денунцирао, опадао, кољао Милетића, они данас кољају радикалну странку само за то, што је српска што не вара никог, што је отворена и искрена, што ради са светлим оружјем, по белом дану отвореним визиром. Но као што се обиле Јотине клевете њему о главу, и као што је баш услед његових клевета народна странка бивала све јачом, тако ће се и простоте и клевете „Srbobranove“ обити њему о главу, а наша странка корачаће победоносно напред, а радиће све за народ с народом. Јотини ученици сеју буру, а пожњеће презрење свију поштених, правих српских родољуба.

Балканска пруга и ново груписање сила.

Намера Аустрије, да изгради пругу на Санџак, наишла је на велик отпор у светској штампи, и већ се преговара, да ће поводом те пруге доћи до новога груписања великих сила. Енглеске новине „Тајмс“ и „Дели Телеграф“, који стоје у дослуху са енглеским министарством спољашњих послова, веле, да ће тај корак Аустрије учинити крај мирџштешком споразуму између Русије и Немачке и да ће од сад и друге у Македонији заинтересоване велике силе, а напосе Енглеска, имати одрешене руке. „Тајмс“ се нарочито тужи, што Енглеска није унапред извештена о намерама министра спољашњих послова Ерентала. Американски лист „Њујорк Хералд“ добио је глас из Петрограда, да се у руским политичким круговима говори, да ће се ускоро изнети на јавност нов балкански споразум, склопљен између Русије, Француске, Италије и Енглеске. Уговор је већ склопљен и циљ му је, да стане на пут аустро-угарској и немачкој политици на Балкану, и у смислу тога уговора имале би Русија и Енглеска да узму у своје руке решавање балканског питања. Руска штампа једнодушно наглашава потребу споразума са Енглеском и тврди, да би се Аустро Угарска радије одрекла санџачке пруге него што би допустила да се изгради дунавско-јадранска пруга. И из Берлина јављају, да се одиста тако мисли у Петрограду и да ће се ускоро објавити ново груписање сила у балканском питању.

Поп Глиша — кањоњер.

Већ од неколико дана иде поп Глиша Јовић у Карловцима као утучен Заборавио човек од силне бриге за црквом на сва уживања, па и на чашу добра винца. Просто се човек промени. Ослабио је. Видиш на њему, да га силна брига мори. Питају људи, шта је то са поп Глишом? Није он до сада био такав! Врте људи главом и као веле: Ово се неће добро свршити. Али није задуго остао у тајности, зашто је поп Глиша тако утучен. Разјаснио нам је то „Браник“ у 28. броју. Ту смо прочитали поп Глишину изповест. Ражалило му се, што у архидијецези има две конзисторије. Па онда нам цитира и каноне. Ох, баш ти је учен наш поп Глиша. Прави кањоњер. Догрдило му, што и стоје две конзисторије, па и зива браћу свештенике, да држе договор и реше, којој конзисторији да се покоре, да не би слушајући једну били потрвани на одговор од друге. Дакле свештеници на свом састанку да реше, која је конзисторија законита. По ком праву — то не каже наш кањоњер.

Још се поп Глиша горко жали на Векерла, што није поставио администратора или наредио избор патријарха. Овако је црква заробљена. Али поп Глиша је заборавио (нису га ваљда уповорили Вучковић и професори богословије!) да то нема никакве везе са двовлашћем у архидијецези. Нека поп Глиша каже својим самосталцима да повуку уток, који су послали Векерлу против искључка српског народно-црквеног сабора, па се Векерле неће имати да меша у ову ствар. Они увлаче Векерла, јер неће да признају српски сабор за своју власт. Нека се дакле покоре српском сабору. Анатолије нека преда печат новоизабратој законитој конзисторији па ето мира и реда. Али викати против уплетања иноверацa а овамо звати иноверце да се мешају у наше црквене послове, — то је фарисејство и издајство српске автономије. Ту не помажу ни тако изврсни кањоњери, као што је поп Глиша из Карловаца. Ако поп Глиша послуша наш искрен савет неће имати потребе да се „запути“ у Инђију или Митровицу па ће му лакше бити и неће морати од силне бриге тако млад венути.

Изборна борба у Хрватској и Славонији.

Искрена реч Србима бирачима. Драга браћо! Сутра прекосутра време је, да се скупимо и да дамо гласове нашим заступницима за државни сабор. Немојмо браћо, да се дамо заварати са оним силним кандидатима, који су се истакли по нашим срезовима. Многи од тих кандидата у свом програму истичу се и навијају воду на своју воденицу, а то су они увек чинили за живота Милетића и после смрти Милетића. Знамо, да је Милетић препатио тешких тавница због свога програма, а знате, браћо, да су наследници Милетића, Томић, Нанчић и другови гоњени из наших срезова зато, што су у Милетића програму тражили, да заступају српски народ, па кров толики низ година и под таквим притиском куеновским нису устукнули нити су изменули програм, нити су игда преварили свој српски народ.

Драга браћо! — Не верујмо оној странци, која само обећава да ће радити за народ, а кад треба да ради, она иде као Вук Бранковић за Голеш планину. — Верујмо радикалној странци, која је искрено радила у Карловци на нашем народно-црквеном сабору, ма да су сметали самосталци, клерикалци и покојни патријарх Георгије Бранковић. Радикали су неуморно, јуначки бранили и створили уредбе, које заштићавају наше школе и помажу српском народу.

Драга браћо! Не верујте непријатељима, што клевећу кандидате радикалне странке, што су бајаги већином адвокати, па су дерикоже. Ево да вам докажем. Наша Привина Глава на крај Фрушке Горе и ми сиромашни ратари живимо у најгорем положају међу калуђерима. Ни једна се странка није осврнула на наш ратарски сталеж и на нашу школу, која је годину дана била затворена по упутству настојатеља манастира Данила Брзаковића.

Питали смо једног самосталца: хоћемо ли успети са оним уговором који је склопљен у сегрегацији? Он је рекао, да је у манастиру чито сегрегацијални уговор и да по уговору нити ће мо од манастира земљу добити, нити је манастир дужан учитеља издржавати. Обратили смо се и политичним властима да присиле управу манастира да нам школу отвори. Политичка власт је казала, да нема снаге присилити управу манастира.

Овај самосталац кандидовао се после неколико дана за народног заступника у црквени сабор за Ердевички срез, али ми смо бирали кандидате радикалне: Рокнића и Јовановића, који су нама помогли, да дођемо до наше школе и убрисали сузе нашој уцвељеној деци. То признају у нашој опћини Руси и Хрвати, који су се уверили, кад је изаслато у Привину Главу две комесије радикалне странке, који су озбиљно радили не за новац, већ за љубав своме народу. Радикална странка прима и ратаре за кандидате, који се знају борити за програм радикални. Радикална странка не сме дозволити да уђу у сабор они, који у сабору кукуречу и маучу и који терају ратара из саборнице на сокак.

Ми, овдашњи народ из Привине Главе и Беркасова, гласаћемо једногласно са Русима и Хрватима за кандидата радикала Александра Рокнића, јер код нас нема места другом кандидату, нити се сме показати самосталац пред нашим бирачима.

Жао је и осталим сиромашним људима, што немају право гласа. Сви би радо гласали за радикалног кандидата. И наша деца осећају да је српски спас у радикалима, а ни у ком више. Покајте се и ви самосталци, јер то од вас народ очекује и српска будућност. Ратар.

*

Браћа се часте.

Пишу нам из Даља: Јавио сам вам већ, како је једно прошао са својом скупштином самосталски кандидат Шандор Поповић и пратилац му Василијан Муачевић, а сад да вам јавим једну интересантну пикантерију.

Шандор Поповић и Василијан Муачевић су јавно лагали народу да су они отерали патријарха Георгија (ми знамо да је патријарх Георгије умро, да му нису наопако они помогли. Пр. слагача) и да су они прави пријатељи дољске сиротиње, а кад им је један наш човек добацио: „Какви сте ви наши пријатељи, кад ваш друг Буде Будисављевић јавно у „Србобрану“ прети, да ће тужити

Ходош, и т. д Није тешко погодити, за што не пишу о томе, јер би им читаоци упознали тачно њихово красно друштво.

Политички преглед.

Хрвати за анексију Босне и Херцеговине Самосталски савезници а хрватски коалиционаши у свакој прилици траже, да се Босна и Херцеговива споје са Хрватском, Славонијом и Далмацијом То би био темељ Велике Хрватске, у коју би касније имале ући још и ове земље: Крањска и Истра, а кад аустријска војска освоји Стару Србију, Маћедонију, Црну Гору и Србију, и те би земље морале ући у оквир Велике Хрватске Са хрватске стране тражило се, да се ове године, када ће наш краљ прославити 60-годишњицу своје владавине Босна и Херцеговина анектирају, докле коначно споје са Аустро-Угарском а у оквиру Велике Хрватске Полузванично јављају из Беча, да се краљ томе најозбиљније противи, пошто би анексија изазвала заплете у Европи, а поред тога морало би се онда решити и питање о спајању Далмације са Хрватском и Славонијом. Но анексија Босне и Херцег вине и зазвала би трзавице између Угарске и Аустрије, јер би се морало решити, којој држави да припадну те земље, а то је богме крупно питање Зато ће и остати све по старом на велику жалост хрватских шовиниста и њихових савезника око „Србобрана“, који о свему овом мудро ћуте, јер не вели се бадава да је ћутање злато, које Прибићевић и друштво тако јако цене.

Решавање војничких питања. У аустријској делегацији поведена је реч о војничком питању. Аустријске је делегате јако узнемирио глас да ће се војничка питања ставити на дневни ред Војни министар Шенајх признао је, да постоји покрет у том правцу, али преговори још нису отпочети. Уједно је нагласио, да ће команда у војсци остати немачка Уступци Мађарима ако их буде, спадају у краљева права, са којима он не располаже Шенајх је дакле признао, да м же доћи до тих уступака, али команда остаје немачка Аустријски листови због тога устају против решавања војничких питања, те веле: нека се чека док не буде изабрат нов сабор у Угарској. Можда ће нови сабор мање тражити. Ти листови мисле, да ни краљ неће пристати да се сад реше војничка питања — Војнички кругови опет траже, да се већ сада реше војничка питања, јер је преко потребно како повећање официрских плата тако и повећање војске обзиром на замршене европске прилике. Мађарски политичари држе, да им садашњи европски заплет може м ого помоћи, да добију у ступке Док те уступке не добију, неће спровести измену саборског пословника Ако не могу добити мађарску команду, могли би добити војне школе у Угарској са мађарским наставним језиком, даље да у Угарској буду официри угарски грађани и да се заставе и други војнички знаци преудесе према мађарским захтевима Ово је краљ већ био обећао грофу Тиси

Несугласице у мађарској коалицији. У Дешу је за посланика изабран Тома Барчаји, члан Андрашијеве странке Кошутовци су због тога огорчени Пре је тај мандат био њихов. Веле, да ј жупан гроф Важ употребио насиље у корист Барчајеву Значајно је да су Румуни махом гласали за Андрашијевца због чега ће им Полит зацело издати похвалницу. Говори се, да ће један од Кошутоваца због овог насиља интерпелисати грофа Андрашија.

„Пестер Лојд“ прети. Уредник „Пестер Лојда“ љути се, што су грађани у Сарајеву издали јавну захвалницу оној 16 рици градских заступника, који су гласали да странци немају право гласа. Како су смели то да учине, кад је барон Буријан у делегацији изјавио, да влада не може то одобрити! Тима великосрпским бирачима треба влада најстрожијим срествима да докаже, да не постоји засебно босанско херцеговачко државно право — вели „Пестер Лојд“. Не одобрава, да чиновници не пазаре код њих, који тако демонстрирају. — Не каже отворено, али увијено изјављује жељу да влада позатвара вође тог покрета.

Из српске скупштине. Пашић је изјавио, да ће трговачки уговор са Аустро Угарском за 7 до 8 дана бити објављен. Осигуран је извоз живе живине. Аустро-угарски животињски лечници моћи ће да прегледају кланице у Србији, као што немачки имају право да прегледају кланице у Аустро Угарској

Изборна борба у Хрватској и Славонији.

Од г. дра Рокнића радикалног кандидата за шидски изборни срез добијамо ове р дове:

Славном уредништву „З отаве“.

у Новом Саду.

Данас сам уредништву „Србобрана“ послао следећи исправак. Славном уредништву „Србобрана“ у Загребу.

Поводом белешке, која је изашла у Вашем листу од 14 фебруара о. г бр. 29. под насловом „О лажи, лажи име ти је „Застава“ молим Вас позивом на § 16 закона о пораби списка, да изволите у Ваш лист уврстити следећи

Исправак:

Није истина да сам ја у Ердевику читао писмо словачког вођ г. Милана Хоце из Будимпеште

Истина је пак, да сам ја у Ердевику читао писмо дра Јована Манојловића, управљено на мене, а у коме исти тврди да је у ствари гласања словачких изборника у шидском котару говорио са г. Миланом Хоцом, и да му је овај рекао ове речи:

„Ја ћу овако поступати: Писаћу Словацима, да они, који су у социалнодемократској организацији, гласају на социалног демократу, а други, који нису, нека гласају на радикалног кандидата“.

Митровица 4 (17) фебруара 1908. са штовањем др. Александар пл. Рокнић

Како из саме „Србобранове“ белешке произлази, Милан Хоца у своме писму на „Србобран“ признаје, да је он Шид и изузео из оних места у којима Словаци имају гласати на коалицију, па према томе имају гласати Словаци у шидском котару на кандидата наше странке дра Александра пл. Рокнића. (Пр уред. „Заставе“)

*

Помагајте браћо Мађари! Они око „Србобрана“ промукнуше већ од силне дреке против Мађара и мађарских школа. Али зато се не устручавају, да код Мађара бирача просјаче за гласове У хртковачком срезу има приличан број Мађара бирача, који одлучују при избору Види самосталски кандидат превртљивац Вукадиновић, да је пропао, јер Срби неће да гласају за човека, који за љубав мандата преврће вером. Кад неће Срби, хоће Мађари, мисли он. Оде међу њих, а зна човек мађарски, па стаде богорадити, да гласају за њега. Истицао је себе као пријатеља Мађара и мађарских школа и кумио их, да гласају за њега Притерала орла зла година, па шта ће! Нека „Србобран“ грми против Мађара и мађарских школа, Васа Вукадиновић брани их не би ли добио мађарске гласове Али Мађари познају те самосталске фине птице, па им веле: далеко вам лепа кућа. Кад требате наше гласове, онда сте нам пријатељи, а овамо грдите нас и тражите, да нам затворе школе Таки су ето самосталци на делу. Шпекуланти и ништа више. За мандат би се и потурчили

*

„Obzor“ денунцира. Самосталски савезници око „Obzora“ непрестано денунцирају Србе. Да би српску народну радикалну странку оцрнили у очима државних фактора подмећу јој да је велеиздајничка Сад опет тврде, да саборски одбор употребљава печат са круном и грбом краљевине Србије. Иако се зна, да се тај печат употребљава откад постоји карловачка патријаршија „Obzor“ се не стиди,

---

једва слика. Породична слика је била то. Један врло умиљат и господског изгледа стар човек, једна госпођа врло скромнога изгледа а до њих једна девојчица од петнаест година. Та слика је висила над столом, а над постељом икона матере Божије. Више слика није ни било у соби.

Кад сам пошао од куће, услед ове непријатне дужности била ми је глава пуна, одлучио сам био, да ћу кратко и учтиво свршити свој посао: али у овој сиромашној, скромној малој собици осећао сам, да ми енергија све већма слаби, постао сам нервозан — не сећам се, шта сам радио и рекао у првом тренутку, кад је девојка стигла кући.

Велик сам удар осећао у срцу, кад сам видео, да је зацело то, та девојка, која је на слици наслоњена била на рамену очином. Само што је сад са десет година старија, али је остало оно исто ведро, високо озбиљно чело и исте оне лепе велике очи.

Кажем, на догађаје првога тренутка не сећам се. Кад сам већ мало дошао себи, седео сам немо преко од ње у једној наслоњачи, девојка ме је радознало гледала, затим је тихим гласом рекла:

— Жена ми је казала, да ме званичним послом тражите?

— Ради изговора употребио сам ту тврдњу... Госпођице, ја нисам званичним послом дошао... Ја сам сасвим другим послом дошао, управо туђим послом и у напред вас молим за опроштење зато, што морам да вам кажем...

Зачуђено ме је гледала, а ја сам даље говорио:

— Госпођице, имам једну сестру. То јест имам једнога сестрића!... Син моје сестре. Правник треће године. Зове се Миклош Азати...

Девојка ме је скромно гледала:

— Познајем га — рекла је мирно али са намрштеним погледом.

Ја онда лепо заћутим.

Валда бих још и данас седео тамо, немо да девојка није устала и да ме није строгим гласом запитала:

— Па шта хоћете од мене? Шта хоћете? Реците!

Девојка је чекала мој одговор. Како сам ја ћутао као заливен, девојка устане и оде до једнога малог ормаћића, извади једно писмо и баци га пред мене.

— Сад већ разумем — наставила је девојка тужним гласом — због чега сте ме посетили. Мени је писала ваша сестра. То је писмо од ње. Сад сам баш хтела да јој »на траг« пошаљем...

— Натраг?

— Јест — одговорила је девојка и гордо је подигла бледо лице — натраг! Јер којој ово писмо гласи, то писам ја, а да ја имам ујака као што ваш сестрић има, онда би он потражио вашега сестрића, као што сте ви дошли да рачунате са мном. И питао би: са каквим правом сме мене називати ваша сестра оном, којој гласи ово писмо? Са каквим правом? Разумете? Са каквим правом?...

Око мене се окретао свет. Једва сам прогунђао:

— Госпођице, ја вас зацело не разумем!

— Ја вас тим боље разумем! Ништа више не знате о мени, само то, да сам — сирота девојка а чим толико знате, готови сте са целом пресудом.

Хтео сам јој упасти у реч, али девојка ми руком да знак, да ћутим.

— Молим, не тајите. Шта више радујем се, што сте дошли, што имам коме да кажем, шта ми лежи на срцу. Нећу вам пребацивати, што сте бездушни били држати ме за такову, за коју сте ме држали, а нисам у таквом стању да вас могу позвати на одговорност за ту тврдњу. Познајем вашега сестрића. Ни не знам како сам се упознала с њим и све до данас нисам узела озбиљно цело познанство. Да ли ме воли или не, најмање се на то осврћем. На послетку оваким сиротим девојкама, као што сам ја, господа ретко изјављују своје осећаје. Знајте да сам на досађивање вашега сестрића оћутала само зато, што сам приморана била, као и сад, да оћутим на ваше дрско поступање... Јер ја немам ни матере, ни брата који би се за мене заузео. Само зато! Разумете! Само зато!

Говор јој је био толико строг и оштар, да сам се ја нехотице помакнуо даље. А тим покретом свалим са стола нешто. У једној хартији умотан завежљај.

Видео сам да је девојка одједаред поруменила и уплашено је пружила руку за завежља-